

ΔΑΦΝΩΝΑΣ

Από το πρώτο φύλλο του περιοδικού «Δάφνη», Απρίλης 1999

Ο Δαφνώνας το 1949

Δαφνώνας

Άνθρωποι χτισμένοι στις μεγάλες πόλεις,
να νοιώσετε πως τρέφεται η χαρά του δύσκολο,
με το πουκάμισο ανοιχτό το ηλιόγεμα,
να φαίνονται τα ηλιοκαμένα στήθια,
ιδρώτα ραντισμένα απ' της ζωής το αγρίεμα
και το πουκάμισο χοντρό να ευωδιάζει
φρέσκο κομμένο χόρτο κι έρωτα
και με το παντελόνι του γεμάτο στίγματα της άνοιξης...
την ώρα που καθίζει ο ήλιος στα βουνά
και χύνεται χρυσή αχλή κι ανατριχίλα,
να σέρνει τρεις γυαλιστερές κατσίκες,
καβάλα στο σταχτί κι ήμερο γαδουράκι του,
ν' αφήνει το μεράκι του να σέρνεται στον αμανέ,
την ώρα που τραβάει για το Δαφνώνα...

Μικρά ανθρωπάκια του ΟΉΕ αστεία,
όταν μ' απάτης φούρια φτιάχνετε συνθήκες,
φτιάχνετε βέτο, φτιάχνετε πέρασμα στο θάνατο,
τον έχετε στο νου σας, έτσι αμεγάδιαστο;

«Με κατηγορούν»

Γιώργης Δημητόπουλος

Δαφνώνας

Το όμορφο χωριό, το γραφικό που στην πλαγιά σκαρφαλωμένο, καμαρώνει τ' άλλα καμποχώρια από ψηλά, τον κάμπο, μέχρι τη θάλασσα κι απέναντι τα παράλια της Ιωνίας!

Κι η Κακιά Σκάλα από πάνω, γκρίζα κι απρόσιτη στο μεγάλο της μέρος, με τον Προφήτη Ηλία και τον Χριστό προστάτες, απ' τα ψηλά να το σκεπάζουν. Στη μέση η Πανωκλησιά ερειπωμένη κι άγνωστη στους πολλούς, στ' όνομα της Μητέρας Παναγιάς...

Δαφνώνας. Το χωριό που από τις δάφνες τ' όνομά του πήρε, κι απέχει 9.800 μέτρα από την πόλη (έτσι έγραφε η πινακίδα που υπήρχε πριν μερικά χρόνια στο έμπα του χωριού) μα ο άλλος δρόμος της Ψαρόπετρας, λιγότερο από 8.000.

Από της Νέας Μονής τα μέρη και τους Κεφαλοβούνους, μέχρι το Καστέλι κι απ' την Κακιά Σκάλα μέχρι τον Μεσόβουνο (Μισόβουνο) και τον Κορακάρη, κάθε κομμάτι και χαλάσματα, κάθε σωρός με πέτρες και ιστορία!

Η παράδοση θέλει το χωριό να προέρχεται από παλιό οικισμό στα Πετρανά, στα Καναβουτσάτα, ή κατ' άλλους στη Λαυρίνα. Στη σημερινή του θέση μεταφέρθηκε (λένε) τέλος του δέκατου, με αρχές του ενδέκατου αιώνα.

Ο Γεώργιος Ζολώτας, (στην Ιστορία της Χίου) μεταξύ άλλων αναφέρει την ύπαρξη στην αρχαιότητα, ονομαστού θρησκευτικού κέντρου «περί τον Δαφνώνα». Οι δυο στήλες-κατάλογοι των Τοττειδών που βρέθηκαν στην περιοχή, καθώς και τα μάρμαρα και οι «αξιόλογοι λίθοι», οδηγούν στο συμπέρασμα ότι «αξιώσεις παλαιού κέντρου φαίνεται να έχουν ο Δαφνών»...

...Τ άλλα καμποχώρια... τον Κάμπο ...κι απέναντι...

Αναφερόμενος στο Καναβουτσάτο, Στρατηγάτο, Βεσταρχάτο, Πετρανά, γράφει: «Τα κτήματα ταύτα έχουσιν ή μάλλον είχαν αφθονίαν υλικού Μεσαιωνικού και παλαιότερου Ελληνικού, ευρέθησαν δ' αυτοί και επιγραφαί τινές».

Και αλλού: «Την λατρείαν των Καβείρων δύναται τις να εντοπίσει ίσως μετά τινός πιθανότητος και εις το σπήλαιον του Αγίου Γάλακτος, εν τω οποίω ευρέθησαν λείψανα προϊστορικών θυσιών και

λατρείας, ίσως δέ και περί τον Δαφνώνα. Εις το τελευταίον τούτο συμβάλλουσιν αφ' ενός μεν οι Τοττειδαίων την φατρικήν επιγραφήν εύρωμεν εις το Στρατηγάτον του Δαφνώνος, αφ' εταίρου δ' οι Παμφυλίδαι (Παφυλίδα) και ο όλος εύθετος τόπος, αι πηγαί και τα αρχαία λείψανα τα οποία ευρίσκονται τόσον εν Βεσταρχάτω όσον και εν Στρατηγάτω.

Οι Τοττειδαί, φανερώνουσι λατρείαν του Τόττη, θεότητος Καβειρικής, Φρυγικής προελεύσεως. Αφού δ' οι Τοττειδαί αναμφιβόλως σχετίζονται προς την Καβειρικήν λατρείαν διατί να μήν αναζητήσωμεν Καβείρειον παρά τον Δαφνώνα»...

...Παφυλίδα και ο όλος εύθετος τόπος...

... «Προς το υποτειθέμενον παρά τον Δαφνώνα Καβείρειον, σχετίζω και άλλην εγγύς του αυτού χωριού θέσιν τους λεγομένους Επτά. Οι Επτά τόπος δροσερός και πηγαίος πρό του Καναβουτσάτου, ερμηνεύεται παρά τω λαώ ως επτά δαίμονες, κατά τινών δε λογιότερου ερμηνείαν ως επτά πύργοι δι' ερείπια τινών πύργων αυτόθι».

Η Γενουκρατία άφησε ανεξίτηλα τα σημάδια της και στον Δαφνώνα όπως σ' όλο το νησί. Το κάστρο στο πάνω μέρος του χωριού, ερειπωμένο σήμερα απ' τον χρόνο, μα κι από χέρια βέβηλα, υπευθύνων και μη...

Τους πύργους στο Καναβουτσάτο, στους Επτά και στην Λαυρίνα και τα αξιόλογα υδρευτικά έργα. Εκτός των πολυσυζητημένων πηγών στους Επτά, το Καναβουτσάτο, των Χαβιάρηδων, του Αφτουλά και τόσων άλλων, πάλι ο Ζολώτας γράφει: «Αι του Δαφνώνα πολλαί πηγαί (Αγ. Σαράντα, Βεσταρχάτου, Στρατηγάτου, Αγ. Αποστόλων, Λαυρίνας, της Καστάνας και της κυρίας του χωριού) ών το ύδωρ έκπαλαι ήρχετο δι' υδραγωγείου εις την πόλιν ως μαρτυρεί το λεγόμενον Γεφύρι της Κόρης εις τον Παρθένην, αλλά και εν τη θέσει Βεσταρχάτον υπάρχουσα παλαιά επιγραφή ήν κατεχωρήσαμεν, μνημονεύουσαν εισαγωγής των υδάτων εις τας της πόλεως χρείας. Και άλλη δ' επιγραφή το αυτόν υδραγωγείον (Δαφνώνος-Πόλεως) αφορά επισκευασθέν το 1802 δαπάνη του μητροπολίτου Βοσνίας Παΐσιου Κορέση».

Να σημειωθεί ότι οι κάτοικοι του χωριού εκτός από γεωργοί, κτηνοτρόφοι, κηπουροί και κτίστες, είχαν την ευθύνη της ύδρευσης της πόλης και της συντήρησης των υδραγωγείων, μαζί με τους κατοίκους των Καρυών και του Βασιλεωνίκου.

Η ζωή του χωριού ήταν άρρηκτα δεμένη με την Νέα Μονή. Στην ιστορία της Μονής δεν θα αναφερθούμε.

Είναι γνωστό «τοις πάσαι» ότι στην χιλιόχρονη ζωή της, πέρασαν κατά καιρούς πολλοί Άγιοι άνθρωποι, και κατά καιρούς «μοίραζαν οι κλέφτες τα ρούχα τους». Σε μερικά μόνο στοιχεία που έχουν σχέση με το χωριό μας θ' αναφερθούμε, αποσπασματικά.

«Το Βεσταρχάτον και αυτό Γενουατικόν ήτο των Valasti οι οποίοι το επώλησαν το 1679 εις την Νέαν Μονήν, μετά της εκκλησίας. Άλλοι δ' Ιουστινιάναι ομοίως επώλησαν τα υποστατικά των του Βεσταρχάτου, το 1615. Τα κτήματα της Λαυρίνας επώλησεν η Πλουμού Ιουστινιάνι σύζυγος του Βικεντίου το 1642, ομοίως δ' επωλήθη τη Μονή και το κτήμα των Αγ. Σαράντα εις Λουτρά. Ούτω δ' ηγόρασεν η Μονή παρά των απογόνων, τα κτήματα τα οποία τη είχαν αρπάσει οι πρόγονοι.

Με το πέρασμα του χρόνου και των κατακτητών, το χωριό έπαιρνε ή άλλαζε μορφή. Στην Βόρεια πλευρά του ποταμού (που το χώριζε στα δυο και το στόλιζε με τα γραφικά του γεφυράκια, μέχρι που οι ανάγκες του «πολιτισμού» μας τον σκέπασαν με τσιμέντο) και γυριστά στον λόφο γέμισε σπίτια φτωχικά τα πιο πολλά, μα γραφικά. Και καλντερίμια στους ανηφορικούς του δρόμους με σκαλιά, για ν' ανεβαίνεις άνετα και να θαυμάζεις το «δέσιμο» της πέτρας στον δρόμο, τους τοίχους και τις γυμνές κορφές της Κακιάς Σκάλας πιο ψηλά.

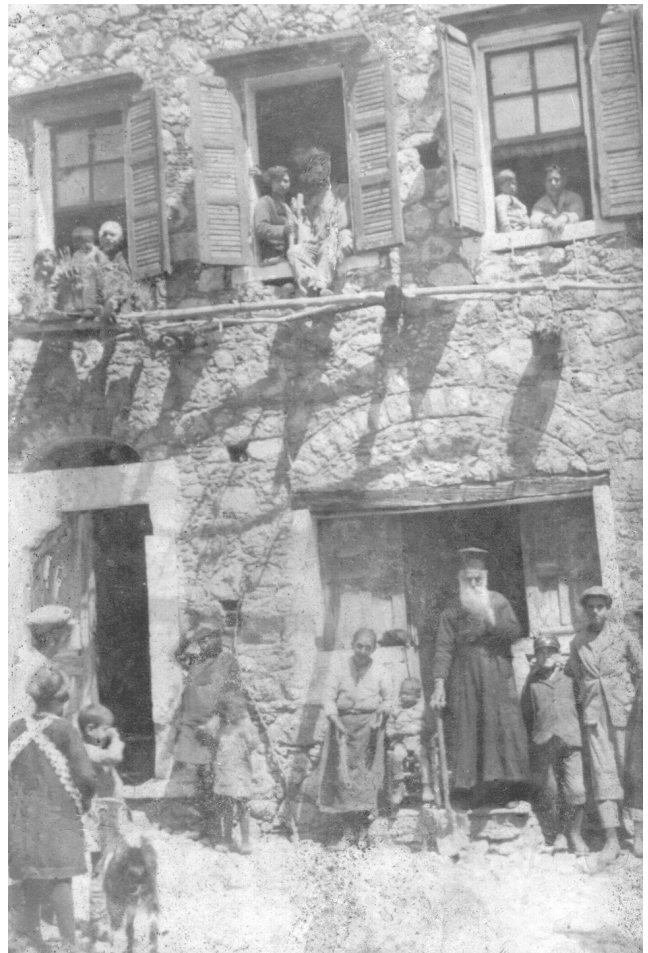
Ετούτη η πλευρά ανήκε στην δικαιοδοσία της Μονής. Κι οι χωριανοί δουλεύανε για τους κτηματίες μοναχούς, ή πλήρωναν απότριτα (το ένα τρίτο της σοδειάς) σ' αυτούς, προτιμώντας τους από τον Τούρκο τώρα κατακτητή και τους Δαφνούσους κτηματίες που είχαν τ' αρχοντικά τους στην Νότια πλευρά του ποταμού και ανήκαν στην δικαιοδοσία της Τούρκικης διοίκησης, μια και μ' ένα καλό μπαζίσι, αγόραζαν τον νόμο. Πλούτος και ευμάρεια απ' εδώ. Φτώχεια και μιζέρια απ' την άλλη (πλην των ρασοφόρων και των «ευνοουμένων» τους).

Χαρακτηριστικός ήταν ο ξεσηκωμός κατά των «αγίων» της Μονής, στα μέσα του δεκάτου ενάτου αιώνα. Χρόνια αγώνες στα δικαστήρια... Και τέλος η δικαίωση. Μετά από χρόνια... Το γράμμα που ακολουθεί, λέει πολλά.

«Ενδοξότατε Μπεεφέντη, Αυθένται του Ιερού Συμβουλίου και Σεβαστή Δημογεροντία. Κατά την διαταγήν σας υπήγαμεν εις τον Δαφνώνα οι εκτιμηταί και ο Ηγούμενος μετά της συνοδείας του, καθώς και ο Γέροντας του Δαφνώνος μαζί με τον Γραμματικόν των και τους ακολούθους των και κατεγράψαμεν τα μοναστηριακά χωράφια εκτιμήσαντες αυτά και τα προπληρόνοντα, καθώς και τα μετέπειτα

εξιχνιασθέντα. Σήμερον επειδή πλησιάζομεν να τα καταγράψωμεν πλέον, επειδή υπόσχονται οι Δαφνούσιοι, ότι δεν θέλουν εναντιωθεί πλέον εις τα καταγραφόμενα και τιμώμενα, σας παρακαλούμεν θερμώς όλοι να εκβάλετε από την φυλακήν τους Δαφνουσίους υποσχομένους να μη προξενήσουν πλέον μηδεμίαν ανησυχίαν. Εν τωσούτο προσκυνούντες σας μένομεν ευπειθέστατοι.

Εν Δαμαλία 30 Ιανουαρίου 1860»

Γέμισε σπίτια φτωχικά...μα γραφικά...

1822 Η σφαγή της Χίου. Πολλά τα θύματα κι εδώ. Ποτάμι το αίμα σε κλήρο και λαό.

Θύμα της Τουρκικής θηριωδίας (όπως και τόσοι άλλοι) ο παπά Θοδωρής Ρουφάκης.

Του φόρεσαν σαμάρι και χαλινάρι και τούρκος καβαλάρης του χτυπούσε με το μαστίγιο. Μέχρι να μην αντέξει και να πέσει, για να του κόψουν το κεφάλι και να διακωμώδισουν τον «άπιστο παπά».

Ο Αγ. Παρθένιος εδώ γεννήθηκε και μεγάλωσε. (1805-1883 κατά κόσμο Πολύδωρος Μενής ή Φραγκοσκούφης του Μιχάλη και της Αντωνίας το γένος Παντελάρα).

Ο Παρθένιος (γράφει ο Γ. Διλιμπής στο βιβλίο του «Αγιομαρκάκι») γεννήθηκε στο χωριό Δαφνώνα της Χίου, πριν απ' το εικοσιένα το σημαδιακό, το 1805, σε σπίτι με παλιές βότες και δοξάρια, που κοιτάζε κάτω τα νοικοκυρεμένα Καμποχώρια με παράθυρα σα μάτια περιέργα και τρομαγμένα...

Το Απολυτίκιο του Αγίου:

Του Δαφνώνος τον γόνον και της Χίου αγλαΐσμα των Οσίων την δόξαν και Πατέρων το καύχημα, τιμήσωμεν εν ύμνοις οι Πιστοί., Παρθένιον τον νέον ασκητήν, θεραπεύει γαρ νοσούντας και των μελλόντων προλέγει την έκβασιν. Δόξα τω σέ δοξάσαντι Χριστώ, δόξα τω σέ θαυμαστώσαντι, δόξα τω δια Σού τον σεισμόν καταγγείλαντι.

1881 Ο σεισμός. Πολλά τα θύματα και τώρα. 100 οι νεκροί και πολλοί οι τραυματίες. Πολλά και τα ερείπια.

1912. Επί τέλους, λευτεριά στην Χίο. Μα «θέλει αρετήν και τόλμην η ελευθερία». Στους πολέμους 1912-1922 νεκροί ή αγνοούμενοι οι: Κων. Χαβιάρας, Δημ. Στουπάκης, Αλεξ. Παπαξενάκης, Στεφ. Ψαρρός, Βασ. Γομαράς, Παντ. Καλαμάρας, Στεφ. Χαβιάρας, Νικ. Σιδεράτος και Νικ. Μπεγάκης. 1940-1944. Νεκροί οι στρατιώτες: Ιωαν. Παπαμιχαλάκης, Γεωρ. Ψαρρός και Ιακ. Τσούκαρης. Και οι ναύτες: Μιχ. Παπαμιχαλάκης και Παντ. Μισιριώτης.

Στην κατοχή ο Δαφνώνας με την μεγάλη γεωργική παραγωγή του, συνέβαλε στην τροφοδοσία του νησιού. Μετά τον πόλεμο όμως τα πράγματα άλλαξαν. Η γεωργία έχασε την αξία που είχε. Το μεροκάματο στην χώρα πιο δελεαστικό. Η μετανάστευση (εσωτερική και εξωτερική) και η θάλασσα, μάλιστα για τον τόπο. Η παρακμή (προσωρινά τουλάχιστο), έχει αρχίσει. Και η καθίζηση στο ανατολικό μέρος του χωριού το 1971, στάθηκε ανασταλτικός παράγων.

Το καθεστώς της Νέας Μονής επίσης αλλάζει. Οι εναπομείναντες καλόγεροι εκδιώκονται και καλόγριες παίρνουν την θέση τους. Τα κτήματα της Μονής (όσα έμειναν) μοιράζονται στους ακτήμονες και τους καλλιεργητές του χωριού.

Τα χρόνια περνούν και οι Δαφνούσοι αρχίζουν να προοδεύουν ξανά. Οι 310 κάτοικοι του χωριού (σήμερα) και πάνω από τόσοι που ζουν έξω απ' αυτό, διαπρέπουν σ' όλους τους τομείς. Ξεχωριστή θέση στην Χίο (και όχι μόνο) κατέχουν οι τεχνίτες και επιχειρηματίες μας. Οι μορφωμένοι δεν μας λείπουν. Στην Αττική, στην Αμερική και όπου αλλού, ξεχωριστή η θέση τους.

Κάθε καλοκαίρι, όλα τα σπίτια καινούργια και παλιά, γεμίζουν. Οι Δαφνούσοι όπου κι αν πήγαν, δεν ξέχασαν τον τόπο τους. Το συνάλλαγμα έρχεται άφθονο στους συγγενείς, μα και για έργα κοινωφελή. Κι εκεί που ζούνε στην ξενιτιά, στην καρδιά τους έχουν το χωριό. Η «Αδελφότητα Δαφνουσίων Αττικής» με έδρα τον Πειραιά, ο «Σύλλογος Δαφνουσίων Αμερικής» και η «Νεολαία Δαφνουσίων Αμερικής» με έδρα το Μπρούκλιν της Νέας Υόρκης, είναι το δεύτερο σπίτι τους.

Και στον Δαφνώνα ο πολιτιστικός μας Σύλλογος και ο ποδοσφαιρικός μας όμιλος, μαζεύουν τα παιδιά

μας και τους εμπνέουν ιδανικά. Επίσης μεγάλη η προσφορά της εκκλησίας μας. Ο παπά Παντελής Καλεώδης σε συνεργασία με την επιτροπή και την συνδρομή των κατοίκων (μονίμων και μη) παράγει αξιόλογο έργο και αξιοποιεί στο μέγιστο δυνατό κάθε ευκαιρία.

Ο ενοριακός μας ναός στη μνήμη του Αγ. Παντελεήμονα (με ωραιότατο καμπαναριό κτισμένο το 1900), ο ναός του Αγ. Γεωργίου (αρχαιότερος και πρώην ενοριακός ναός, με «ταφείο»), έχουν επισκευασθεί πρόσφατα.

Έχει ξανακτισθεί η Παναγιά της Λαυρίνας πάνω στα θεμέλια της ερειπωμένης απ' τον σεισμό και λαφυραγωγημένης αρχαίας εκκλησιάς και η «εκ θεμελίων» καινούργια εκκλησιά της Μεταμόρφωσης του Σωτήρα που δεσπόζει πάνω απ' το χωριό και φαίνεται εκεί ψηλά απ' όλα τα Καμπόχωρα.

Για τα 'ξωκλήσια μας τι να πω; Είναι τόσα πολλά, έχουν τέτοια ιστορία και τόση αίγλη που όλη η Χίος (και όχι μόνο), το γνωρίζει και το αναγνωρίζει.

Η παράδοση και τα έθιμα του χωριού αναβιώνουν. Οι αποκριές, ο Δαφνούσικος γάμος, οι παρέες το Πάσχα, η Πρωτομαγιά, το Δεκαπενταύγουστο, τα Κάλαντα, ο Άγιος Βασίλης ξανάρχονται στο προσκήνιο. Τα παιδιά μας μαθαίνουν παραδοσιακούς χορούς. Γίνεται προσπάθεια συγκέντρωσης φωτογραφικού υλικού από το παρελθόν και να καταγραφούν τα λαϊκά ποιήματα του χωριού, καθώς και τα δίστιχα μοιρολόγια.

Η συνένωση των μικρών χωριών της περιοχής στον Δήμο Καμποχώρων, βοηθά την ανάπτυξη και το μέλλον διαγράφεται λαμπρό.

Για επίλογο ένα γεγονός του 1900, με το σατυρικό λαϊκό ποίημα της εποχής.

Κάποιος Δαφνούσης με την παρέα του, έκλεψαν από το Χαλκειός την όμορφη Μαρία και την έφεραν στον Δαφνώνα. Την έκλεισαν σ' ένα δωμάτιο (γιατί εκείνη δεν τον ήθελε) κι αυτοί γλεντούσαν το κατόρθωμά τους πίνοντας και τρώγοντας μεταξύ άλλων, δεκαπέντε αυγά και ένα διπλό ψωμί.

Οι «φύλακες» όμως λυπήθηκαν την Μαρία και την φυγάδευσαν.

Το γεγονός διηγήθηκε η Κυριακούλα Μυρώνη στον Αντώνη Στουπάκη (μακαρίτες και οι δυο) που μου το μετάφερε το 1986.

Κρίμα τα δεκαπέντε αυγά, κρίμα και την κολλύκα, που κάτσανε και φάγανε στου Ταραμά (Μαμούνα) τα σπίτια.

Να ψήσετε έναν καφέ, σε σκουριασμένο μπρίκι, να τος περάσει ο καμός και το μασκαραλίκι.

Βαγγέλης Ρουφάκης

Περιοδικό «Δάφνη»
Δαφνώνας, Χίος 82100
Τηλ. 22710 78353 Κιν.: 6942 026026
www.dafninet.gr E-mail: vroufak@hotmail.gr